

22. juli-kommisjonen

~~BEGRENSSET~~
iht sikkesloven § 11 og § 12
jf offentleglova § 13

~~BEGRENSSET~~
iht sikkesloven § 11 og § 12
jf offentleglova § 13

INTERVJUREFERAT

Tid	Fredag 23. mars 2012 kl. 0930
Sted	Sekretariatet, Akersgata 51, Oslo
Intervju av	Knut Fosli, avdelingsdirektør i Politiavdelingen, JD
Intervjuere	Alexandra Bech Gjørsv, 22. juli-kommisjonen Torgeir Hagen, 22. juli-kommisjonen Laila Bokhari, 22. juli-kommisjonen Kristin Rande, Sekretariatet Åsne Julsrud, Sekretariatet
Andre til stede	Hege Gabrielsen, PwC (sikring/dokumentasjon av intervjuet)

Formelle forhold:

AVGRADERT

JD

(institusjonens navn)

Dato 18/10-12 Sign *A. Bech*

Fosli var i forkant av intervjuet gitt skriftlig underretning om bakgrunnen for at kommisjonen ønsker hans forklaring, og de rettslige og praktiske rammer for intervjuet.

Fosli ble gjort kjent med muligheten til å la seg bistå av en rådgiver, tillitsmann eller annen person, og at han har plikt til å forklare seg.

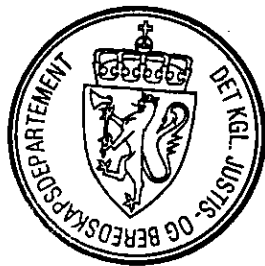
Fosli ble gjort kjent med innholdet i selvinkrimineringsvernet, og at dette vernet, etter kommisjonens syn, ikke kommer til anvendelse ved forklaring for kommisjonen.

Fosli ble videre gjort kjent med at det ble tatt lydopptak, som ville bli lagret, og at det ville bli utarbeidet referat for signering.

Fosli ble også gjort kjent med at referatet vil kunne bli gjort tilgjengelig for andre enn kommisjonen, for eksempel dersom hensynet til sakens opplysning, ivaretagelse av partsrettigheter eller oppfyllelse av lovpålagte krav gjør dette nødvendig. Fosli ble gjort kjent med at kommisjonen er bundet av offentleglovas regler om innsyn i dokumenter.

Fosli ble gjort kjent med at opplysninger fra referatet ville kunne bli brukt i kommisjonens rapport.

Fosli samtykket i å la seg intervju på ovennevnte forutsetninger.

Knut Fosli 070312

~~BEGRENSSET~~
iht sikkesloven § 11 og § 12
jf offentleglova § 13

1
KR

Etter en kort presentasjon av representantene fra kommisjonen, ble Fosli orientert om kommisjonens mandat, formålet med intervjuet og hvordan det ville bli gjennomført. Intervjuteemaene ble introdusert.

Fosli startet sin redegjørelse.

Egen bakgrunn og rolle

Utdanning

Fosli ble uteksaminert fra politiskolen i 1982 og tok senere jusstudiet ved UiO (1991).

Yrkserfaring

Etter politiskolen jobbet Fosli som konstabel i Asker og Bærum. Etter jusstudiet har han arbeidet som påtalejurist i Stovner og i fire ulike departementer. Blant annet har han vært daglig leder for Innsynsutvalgets sekretariat.

Nåværende stilling

Fosli er i dag avdelingsdirektør i Politiavdelingen i JD. Avdelingen er teamorganisert med sju team der Fosli har ansvar for to av dem; Team *Regelverk* som har sju medarbeidere (utvikling og forvaltning av regelverk som gjelder for politiet), og Team *Sikkerhet og beredskap* som har seks medarbeidere. Av oppgaver som er relevante for kommisjonens arbeid nevner Fosli at han jobber tett opp mot beredskapsseksjonen i POD, og at han har ansvar for etatsstyringen av PST. I tillegg har teamet et spesielt ansvar for forebyggende saker knyttet til PST, herunder tilsynsvirksomhet med DSE og politidistriktene.

Egen rolle og egne erfaringer 22. juli

22. juli satt Fosli på sitt kontor i 11. etasje i høyblokka, og herfra opplevde han bombeeksplosjonen som et enormt smell. Han forteller at vinduene kom inn og at han ble kastet inn i veggen, men unngikk fysiske skader. Hans første tanke var at det var et luftangrep, deretter tenkte han det måtte være en bombe. På vei ut av kontoret møtte Fosli en kvinnelig kollega som hadde en pinne stående ut av hodet. Han forteller at de to gikk mot branntrappen, etter å ha vært drillet på dette gjennom øvelser. Branntrappen viste seg å være sperret, så de måtte bruke hovedløpet. På vei ned trappene møtte de flere kolleger som var skadede. Fosli fulgte kollegene ut, og forteller at de på veien ut mot Akersgata møtte mange hindre og observerte døde og skadde. Vel ute av bygningen møtte Fosli flere av sine kolleger ved Akersgata, og fikk her forsikret seg om at helsepersonell var kommet til stedet. Deretter fikk Fosli beskjed om å komme seg hjem, siden han ikke var fysisk skadet.

På spørsmål fra kommisjonen om han på dette tidspunkt hadde hatt kontakt med jobben, svarte Fosli at han ikke hadde tilgang på egen mobil ettersom denne lå på kontoret. Da han kom ut på gaten fikk han låne en mobil og ringt hjem til familien og sagt at han var like hel. Da fikk han også høre at det var flere som hadde prøvd å få tak i han. Han gav beskjed hjemme om at de skulle ringe disse tilbake å si at han var ok. Da han kom hjem fikk han ringt sin overordnede. I denne samtalen ba Fosli om å bli fritatt «kveldsskiftet» den dagen. Dette fikk han aksept for.

På spørsmål fra kommisjonen om Fosli normalt ville hatt en rolle i krisehåndtering, svarer Fosli ja. Han er utpekt som stabsleder i departementets kriseoppsett.

Knut Fosli 230312

Fosli ble av kommisjonen bedt om å beskrive JDs rolle i situasjonen som hadde oppstått. Han sier situasjonen var kaotisk, og at det viktigste i den første fasen var å få oversikt over status for egne ansatte. Fosli var delaktig i dette arbeidet på fredagskvelden, ettersom han hadde vært på jobb denne dagen og hadde en viss oversikt over avdelingens ansatte.

Fosli forklarer at ekspedisjonssjefen i Politiavdelingen tok ansvar for å drifte beredskapsarbeidet videre. I ettertid viste det seg at de organiserte seg, men uten at det formelt ble satt stab. Denne beslutningen har Fosli forståelse for at kan kritiseres, ettersom det i en slik situasjon absolutt burde vært satt stab. Fosli har i ettertid fundert på om det var riktig at JD fikk rollen som lederdepartement, i og med at departementet var så direkte rammet. Han mener det burde kommet en ordre fra Statsministerens kontor (SMK) om at Forsvarsdepartementet (FD), som hadde sine lokaler og operative systemer intakt, fikk ansvaret for å lede krisehåndteringen videre i de første kritiske minuttene. Det samme gjelder, etter Foslis oppfatning, JDs ansvar for arrangementer i etterkant. Fosli oppfattet at man var opptatt av å synliggjøre at JD fortsatt var oppe og gikk, men at dette var en sannhet med modifikasjoner. Han mener det at JD var så direkte rammet, burde hatt konsekvenser for hvilket departement som skulle drifte arbeidet videre, og at SMK ikke burde pålagt JD dette ansvaret.

JDs rolle i henhold til eksisterende planverk

Kommisjonen ønsket Foslis beskrivelse av hva som, i henhold til planverket, er JDs naturlige rolle ved et terrorangrep. I følge Fosli er dette å sørge for rask og effektiv informasjon til SMK om situasjonen, deretter bli utpekt som lederdepartement, sette stab, innkalle til møte i Regjeringens kriseråd (RKR), samle og formidle informasjon, og gi råd til politiske ledelse. Han anser at den viktigste oppgave for departementet i en krise er å være informasjonsbærer mellom operativ virksomhet og politisk ledelse, slik at regjeringen har mulighet til å fatte rette beslutninger. Et eksempel på dette er nødvendige beslutninger om bistand fra forsvaret til politiet.

Kommisjonen spurte Fosli om han hadde en forklaring på hvorfor ikke planverket ble fulgt, og at det ikke ble satt stab i JD. Han sier at han ikke har et godt svar, men tror det er fordi de ansvarlige opplevde situasjonen som så kaotisk at de i «kampens hete» fokuserte på å handle, herunder samle mest mulig informasjon via mobiltelefon. Han tror de glemte at de hadde et system for hvordan dette skulle fungere. Fosli viser til at Krisestøtteenheten (KSE) ble satt i gang og dels ble brukt i denne funksjonen (innkalling til RKR mm), men viser også til at dette ikke er en rolle KSE formelt sett har, ettersom de skal serve det aktuelle departement.

Fosli ble spurt om konsekvensene av at det ikke ble satt stab. Han synes det er vanskelig å si, men peker blant annet på at det kunne vært en bedre struktur på loggføringen om det hadde blitt satt stab. Han viser til at når de etablerte systemene ikke brukes, blir notoriteten i JDs arbeid dårligere, med mye gule lapper og SMSer. Fosli viser til at KSE etablerte egen logg, men at tilsvarende ikke skjedde i JDs systemer.

Kommisjonen viste til at sivilt beredskapssystem (SBS), som er en del av beredskapssystemet i forbindelse med terror, ikke ble iverksatt 22. juli og ønsket Foslis refleksjoner rundt dette. Fosli svarer at han anser planverket som utdatert og lite hensiktsmessig. Etter hans syn er SBSen laget for krigstid og heller ikke tilrettelagt for en tid med moderne varslingsystemer. Derfor hadde det, slik han oppfatter det, heller ikke konsekvenser at systemet ikke ble iverksatt. Fosli viser til et pågående evalueringsarbeid på dette området i

Knut Fosli 230312

regi av DSB, som var igangsatt før 22. juli. Det er Rednings- og beredskapsavdelingen som holder i dette arbeidet fra JDs side.

Informasjonsflyt i politiet

Kommisjonen spurte om Fosli hadde noe inntrykk av informasjonsflyten mellom politiet, POD og JD i forbindelse med 22. juli. Fosli oppfatter at POD ble «tatt av hendelsen», og at dette merkes ved at alle der ute er opptatt av sin rolle og operasjon. Han oppfatter at bevisstheten rundt å formidle informasjon videre til POD var lav hos politimesterne, og dermed ble informasjonen POD kunne formidle til JD også begrenset. I følge Fosli er det liten bevissthet i politiet rundt at det som skjer i operativ virksomhet kan ha politiske implikasjoner. JD har derfor signalisert til POD at de i større grad skal sende ut liaisoner til politidistriktene, slik at de sikrer seg førstehåndsinformasjon og en effektiv informasjonsflyt inn til direktoratet. Dette fungerte godt i Oslo 22. juli, men det burde etter Foslis oppfatning også vært en liaison fra POD i Nordre Buskerud. Han anser helt klart at det er et forbedringspotensial når det gjelder informasjonsflyt.

På oppfordring fra kommisjonen forklarte Fosli om politiets planverk, politiets beredskapssystem (PBS). Han beskriver dette som en grei kokebok for beredskapssamarbeid og relevant ved terroroperasjoner. PBS ble sist revidert før sommeren og beskriver hvordan politiet skal operere på ulike nivåer, fra overordnet operativt system (PBS1), til praktiske håndbøker (PBS2) og lokale planer (PBS3).

Kommisjonen spurte om Fosli hadde noen kommentar til hvorfor politiets beredskapssystem, som er en parallell til beredskapssystemet i sivil sektor (SBSen), ikke ble iverksatt. Fosli svarer at han ikke vet hvorfor dette systemet ikke ble iverksatt.

Heving av trusselnivå

Kommisjonen viste til at forsvaret hevet terrorberedskapen 22. juli, mens dette ikke skjedde på sivil side, og ønsket Foslis kommentarer til dette. Fosli mener det er behov for et lokalt forankret system for heving av terrorberedskap ettersom en generell heving har liten funksjon.

Systemer for krisehåndtering og informasjonsutveksling i, og mellom departementer og etater

Kommisjonen ønsket Foslis kommentarer til hvordan informasjonsutvekslingen mellom departementene fungerer i kriser, herunder behov for gradert samband. Fosli sier at systemet med krypterte fakser er utdatert og i praksis fungerer dårlig. Ofte håndgås derfor dokumentene mellom departementer, fremfor å bruke faksene. Det krypterte informasjonssystemet JD har mot PST fungerer godt, men tilsvarende system finnes ikke departementene imellom. Dette er et savn fra departementene side.

Fosli ble bedt om å beskrive interaksjonen og samhandlingen mellom departementet og underliggende etater i en «normal situasjon» med stabsoppsett. Fosli sier at dette er en vesentlig del av stabsarbeidet som det trenes jevnlig på. Staben i JD har jevnlig videomøter (ugraderte) med staben i for eksempel DBS og POD. På disse møtene diskuteres situasjonsrapporter fra underliggende etater, før de eventuelt bearbeides og videreformidles til politisk ledelse. Departementet er svært bevisst på nærhetsprinsippet. Fokuset i kommunikasjonen med etatene er på å innhente informasjon fra operativ virksomhet om hva de gjør, og eventuelt stille kritiske spørsmål hvis de finner grunn til det.

Kommisjonen viste til forslaget i Bleikaliarapporten om å legge KSE direkte under departementsråden, og ba om Foslis kommentar til det. Han sier han ikke har store formeninger om dette, men ser at en slik

Knut Fosli 230312

4
KR
H/G

plassering kan høyne statusen og føre til en tettere lederforankring for dette organet. Han tilføyer at dette er mindre viktig hvis JD blir fast lederdepartement i sivil sektor, ettersom andre departementer i en slik situasjon ikke vil forholde seg til KSE som støtteenhet. I praksis mener Fosli at forslaget om JD som fast lederdepartement ikke vil innebære stor forskjell fra i dag, ettersom politiet har en sentral rolle i de fleste kriser. Når det gjelder UD og FD forholder ikke disse departementene seg til KSE i dag, så her vil det ikke bli noen endring.

Kommisjonen ønsket å høre om hvordan JD trener på stabsoppsettet. Fosli opplyser at det gjennomføres øvelser flere ganger i året i JD og KSEs lokaler. Tre eller fire mulige stabsledere deltar i øvelsene, pluss saksbehandlere i operative grupper og informasjonsenheten. Ledelsen i departementet, representert ved departementsråd/ass. departementsråd og ekspedisjonssjefer i Politiavdelingen, Sikkerhets- og beredskapsavdelingen, og eventuelt Planavdelingen, utgjør styringsgruppen som stabsleder rapporterer til. Ved mindre øvelser er ikke alltid departementsledelsen til stede. I følge Fosli er politisk ledelse sjelden med, men statsråden deltok i øvelse Oslo. I tillegg har IKT personell som rutine at de hver fredag sjekker at systemene fungerer.

Kommisjonen ønsket Foslis refleksjoner rundt om stabsoppsettet i JD har en hensiktsmessig organisering og treningsregime. Fosli understreker at det å trene er en ferskvarer. I dette legger han at det er avgjørende at det trenes løpende, og at alle som har en rolle i krisestaben deltar i øvelsene. Han ser et særlig forbedringspotensial når det gjelder å forankre og tilgjengeliggjøre loggføringssystemet (KSE/SIM) i departementets daglig drift. Dette har fungert for informasjonsenheten, men ikke for øvrig embetsverk. Han viser til at dersom man bare er inne i systemet to ganger i året, vil det ikke fungere i en krisesituasjon. Fosli presiserer at dette nok er skrudd mer til etter 22. juli. Nå deltar også Stoltenberg i øvelsene (Gemini og Tyr).

Fosli anser at JDs planverk og organiseringen rundt det er ok, med et unntak; at dette stadig må gjennomgå med hensyn til hvilke personer som skal kalles inn. Det at man ikke har en vaktordning i departementet med oppmøteplikt, gjør at krisehåndteringen til en viss grad baseres på de som er tilgjengelige til en hver tid. I følge Fosli er dette på trappene, både en embetsvaktordning og et sivilt situasjonssenter. Når det gjelder etablering av et sivilt situasjonssenter, sier Fosli at det gjenstår å se hva man får ut av det i forhold til de ressursene man legger inn. Han viser til at det ikke er så mange informasjonspunkter som vil komme inn til et slikt situasjonssenter 24 timer, og at det trolig blir mye dødtid for de som skal bemanne senteret. Han anser likevel at det er bra at de avlaster avdelingene som kontaktpunkt for ulike enheter, men mener det er kritisk at det henger sammen med ny vaktordning slik at det sivile situasjonssenteret har noen å ringe til.

PSTs rolle i krisehåndteringen 22. juli

På spørsmål om rollefordelingen mellom POD, og PST og politidistriktet, svarer Fosli at i utgangspunktet er det politidistriktet der hendelsen skjer som er ansvarlig for å drifte hendelsen. PSTs rolle ved et anslag er å være rådgiver inn til politidistriktet, ut fra den informasjonen de måtte sitte på eller skaffe av ny informasjon fra samarbeidende tjenester. POD skal fortrinnsvis sørge for at politidistriktet/ene har de ressursene de trenger og at det er god flyt i kommunikasjonen mellom tilfjellige politidistrikter (nabohjelpen). Ved behov kan POD overstyre og sende ressursene der de trengs mest.

22. juli håndterte to politidistrikter hver sin hendelse, noe som gjorde det hele mer komplisert. I ettertid viste det seg at formalitetene omkring beslutningen om at Oslo skulle ha hovedansvaret for operasjonene, ikke var godt nok forankret i rapporteringsrutinene, slik at notoriteten i ettertid ble dårlig. Så vidt Fosli er kjent med, ble dette bestemt muntlig i et møte. JD har ikke kunnet lese ut av loggene når beslutningen ble tatt.

Han tillegger at koordineringsmøter med politidirektøren kom forholdsvis raskt på plass, slik at ansvarsforholdene ble klarere etter hvert. Fosli mener også at det er grunn til å spørre seg om samhandlingen mellom Søndre og Nordre Buskerud var god nok. POD kunne i større grad etterspurt om Nordre Buskerud hadde de ressursene de trengte, gitt at Søndre Buskerud satt på personell og båtkapasitet som kunne gjort at politiet hadde kommet raskere til Utøya.

Fosli sier at Asker og Bærum politidistrikt tilsvarende kunne bidratt med kapasitet i forhold til aksjonen på Utøya. På spørsmål fra kommisjonen om hvor ansvaret for at dette skjer ligger, svarer Fosli POD. Han utdyper dette med at POD har et ansvar for å skaffe oversikt over ressurs situasjonen i politidistriktene og om nødvendig omfordele ressurser, også dersom det aktuelle politidistriktet sier de ikke har behov for bistand. Fosli anser at dette er i tråd med nærhetsprinsippet, så lenge det er snakk om en distriktovergripende hendelse, og vi ikke har organisert oss med en rikspolitisjef som styrer operasjonene.

Ansvarsforhold ved muligheten for ytterligere anslag

Kommisjonen ønsket Foslis kommentarer til hvordan ansvarsforholdene er, når det gjelder å vurdere og formidle bekymringer rundt faren for ytterligere anslag.

Fosli sier at i utgangspunktet er det operative politidistriktet på åstedet som har ansvaret for å vurdere omfanget av situasjonen og fatte beslutninger på bakgrunn av dette. Et eksempel på denne type beslutning 22. juli, var om beredskapstroppen skulle sendes ut av Oslo sentrum og til Utøya etter det første terroranslaget. PSTs rolle vil i en slik situasjon være å bistå Oslo politidistrikt i denne vurderingen, på bakgrunn av den informasjon de måtte sitte på. Selv om de kunne, ser Fosli det ikke som naturlig at POD skulle overprøve denne type vurdering, ettersom de verken har detaljkunnskap eller mannskaper til dette. JD vil av samme grunn heller ikke kunne overprøve en slik vurdering. Fosli peker på at dersom det 22. juli hadde det kommet et nytt anslag i Oslo sentrum, ville beslutningen om å sende Delta ut av Oslo kunne blitt kritisert. I ettertid viste det seg å være en riktig beslutning. Fosli understreker at denne type vurderinger ikke kan baseres på «magefølelse», men må bygge på detaljkunnskaper om hendelsen, som man kun vil finne på det operative nivået.

Kommisjonen viste til at flere, blant annet POD, har mulighet til å utløse PBS terroralarmsystemet med grensekontroll og hevet beredskap i alle politidistrikt. Kommisjonen ønsket Foslis kommentar til påstanden om at «krisemaksimeringen ikke skjedde på politisiden» 22. juli, på samme måte som innen helsevesenet, og spør: gitt at det er politidistriktene og eventuelt PST som sitter med kunnskapen om trusselsituasjonen, hvem er det da som i en kritisk situasjon skal anbefale å iverksette systemet/«trykke på knappen», og på hvilket grunnlag? I følge Fosli har de operative tjenester og PST et selvstendig ansvar for å bringe inn relevant informasjon til aktuelle ledd, herunder POD, selv om dette ikke blir eksplisitt etterspurt. I følge Fosli innebærer dette at PST, selv om de ikke hadde holdepunkter for nye trusselvurderinger i den konkrete situasjonen, så tidlig som mulig 22. juli burde avgitt en statusrapport til POD (og JD) om hva tjenesten

hadde av informasjon. Fosli viser til at det å ikke vite også kan være relevant informasjon. Et slikt ansvar fremkommer gjennom PSTs instruksfestede rapporterings- og informasjonsplikt til JD.

Fosli tilføyer at selv om POD ikke har noe instruksfestet rapporteringsplikt til JD, legger departementet til grunn at den samme rapporteringsplikten gjelder for politidirektøren.

Når det gjelder ansvaret for rådgiving om objektsikring i en slik situasjon, sier Fosli at i utgangspunktet har Oslo politidistrikt klarert på forhånd hvilke bygninger som skal sikres. Rådgiving kan i følge Fosli være mer aktuelt når det gjelder sikring av eventuelle andre bygninger, ut fra en særskilt vurdering. I lys av erfaringene fra 22. juli, kunne det vært nyttig og foretatt en prioritering, blant annet på bakgrunn av manifestet, som navngav objekter som det i utgangspunktet ikke var sikring på. Denne rådgivingsrollen overfor Oslo politidistrikt, ville i følge Fosli vært naturlig at PST hadde tatt.

Kommisjonen viste til at i henhold til PSTs beredskapsplaner er deres rolle i en krise «fortsett å forebygge og å avverge», altså samme som før, og at dette ikke stemte helt med den omtalte rådgivingsrollen PST hadde overfor Oslo politidistrikt. Fosli presiserer at PST, avhengig av en krise, har et selvstendig ansvar for å forebygge nye terrorhandlinger. Rådgiving inn mot operativt virksomhet kommer altså i tillegg.

JDs løpende oppfølging av PST

Organisering.

Fosli redegjorde for departementets arbeid mot PST. Han sa at tilsynsteamet, som jobber med PST-saker av «operativ karakter»/går inn i sakene, har fem medarbeidere. I tillegg kommer budsjettedarbeidere som er involvert i etatsstyringen. Totalt anslår Fosli at 6-7 saksbehandlere primært har PST som sitt arbeidsområde (anslagsvis fire årsverk). Kompetansemessig har saksbehandlerne bakgrunn som økonomer, samfunnsvitere og jurister og politi. Han tillegger at dette er langt fra en «sikkerhetspolitisk avdeling», med henvisning til hva PST etterlyste i sin egenevaluering.

På oppfølgingsspørsmål om hvorfor departementet ikke er tyngre inne i forhold til PST, svarer Fosli at det aldri har vært tradisjon for det. Han tilføyer at spesielt etter Lundkommisjonen ble det en annen kultur der departementet holdt seg mer på avstand. Samtidig fikk departementet et tilsynsrolle overfor PST og det ble et økt fokus på notoritet i departementets arbeid mot tjenesten, eksempelvis når det gjaldt referatskriving.

Prioriteringer

Kommisjonen ønsket å høre Foslis refleksjoner rundt dialogen med PST når det gjaldt prioriteringer, eksempelvis om visse «trusselgrupper» skulle ha mer fokus enn andre. Fosli anser at JD har en aktiv rolle på dette området, og at PST prioriteringer er forankret i departementet. Han kjenner seg ikke igjen i at JD har vært fraværende (ref. PSTs egenevaluering), ettersom det har vært mange diskusjoner mellom JD og PST om prioriteringer, og ikke minst om hva som skal prioriteres ned.

JD ønsker generelt mer åpenhet fra tjenestens side om hva de jobber med. '1

Styringsdialogen

Fosli viste til at det er det årlige tildelingsbrevet til PST, som blant annet gir føringer fra departementet når det gjelder prioriteringer, rapportering og etatsmøter. Når det gjelder rapportering viser Fosli til at siste tildelingsbrev til PST inneholdt krav om flere typer rapporter enn tidligere, og at dette har skjedd for at JD ønsket å være bedre rustet i dialogen med PST. Styringsdialogmøtene ledes av ekspedisjonssjefen i Politiavdelingen eller Fosli. På agendaen står blant annet budsjettinnspill og rapportering. For å sikre bedre forståelse og dialog gjennomfører teamet (Sikkerhet og beredskap) rene fagmøter med utvalgte seksjoner PST en til to ganger i året. Eksempler på tema i slike møter er kontraekstremisme og rutiner for registrering etter § 15.

Tilsyn –

Kommisjonen viste til PSTs egnevaluering der det fremkom at JD ble oppfattet som ensidig opptatt av eventuelle feilregistreringer på bekostning av eventuell underregistrering, og ønsket Foslis kommentar til dette. Fosli sa at det har vært viktig for JD å sikre at 5-års regelen følges, og at saker i PSTs systemer gjennomgås årlig og slettes dersom det ikke er et legalt grunnlag for at de ligger der. Når det gjelder underregistrering viser Fosli til at de lokale politidistriktene har fått pålegg fra PST sentralt om at de i større grad skal bruke systemet sitt for registreringer, når det er legalt grunnlag for det. Dette kommer som et svar på tendenser til underregistrering som følger av «Lund-syndromet», og at de lokale politidistriktene har litt angst for å registrere trivielle saker i systemet. Med dette bakteppet er det i følge Fosli uheldig at «fire måneders regelen», for å senke terskelen for å registrere saken i en undersøkelsesfase, brukes lite. Regelen har utgangspunkt i ny politiregisterlov. Fosli mener denne regelen gir en fin anledning for PST til å sikre kvalitet i de sakene som faktisk registreres, samt at informasjon tidlig kan lagres og vurderes.

På spørsmål fra kommisjonen om Fosli anser at fire måneder er et rimelig tidsperspektiv, svarer han ja, i forhold til en innledende undersøkelse. For at det ikke skal gå på bekostning av bearbeidelseskapasiteten, mener Fosli det er viktig å begrense perioden for innhenting av informasjon. I den forbindelse mener han at fire måneders regelen kan være et egnet verktøy for å tvinge frem en arbeidshypotese.

Kommisjonen ønsket Foslis refleksjoner rundt at tipset om Breiviks kjøp av gjødsel ikke ble vurdert som seriøst nok til å registreres i og mulighetene til å finne tilbake til opplysninger som er registrert utenfor systemet. Fosli ser dette som en uheldig konsekvens av registreringsproblematikken. Han er klar på at arkivsystemet dokulive skal være et administrativt system, og at opplysninger her derfor ikke trenger å være gjenfinnbare, som i . Prinsipielt mener Fosli at konkrete tips med navnelister ikke er en administrativ henvendelse og derfor ikke hører hjemme i dokulive. Fosli mener at både selve initiativet, som handler om terrorbekjempelse, og tilhørende konkrete tips, burde vært lagt inn i : og at tipset burde vært behandlet som en arbeidshypotese i PST, under 4 mnd regelen. Fosli ser imidlertid at 41 navn er mye for PST å skulle sjekke ut ila 4 mnd. Han anser først og fremst at det var et ledelsesproblem at PST og toll ikke hadde kommunisert om prosjektet, slik at forankringen uteble.

Knut Fosli 230312

KF⁸
ATG

Kommisjonen viser til at PST selv sier at de ikke jobber med kapasitet isolert og at Global Shield og navnelisten var tips utelukkende om kapasitet, og ønsket Foslis kommentar til dette. Fosli sier han stiller seg undrende til at PST sier det, og mener det må kunne gå an å ha flere tanker i hodet samtidig. Han har registrert at de nå sier nå at de skal bygge seg opp på kapasitet, ikke bare intensjon. På spørsmål fra kommisjonen svarer Fosli at han ikke husker at dette har vært diskutert i, eller i forkant av, styringsdialogmøter.

Kommisjonen ønsket å høre Foslis refleksjoner rundt hvordan situasjonen hadde vært dersom det, uavhengig av Global Shield, kom tips om eksempelvis Polen og kjemikalier. Fosli viser til at DSB i forbindelse med et budsjettinnspill til JD (ikke Foslis avdeling) adresserte behovet for en styrking på dette området. Dette innspillet ble ikke videreformidlet til PST, ettersom departementet ikke tok inn over seg bekymringen, gitt at det var «godt kamouflert» i DSBs budsjettinnspill.

Kommisjonen spurte hvordan et slikt tips eventuelt ville blitt registrert i PST, gitt at det ikke inneholdt opplysninger om konkrete personer. Fosli sier han ikke har dyp kjennskap til PST arkivsystemer, men at han anser at det ikke hadde vært problematisk ut fra regelverket å registrere dette i dokulive på metadatanivå/tema. Generelt reflekterer Fosli rundt at når alt som er gjenfinnbart er søkbart/registerbart per definisjon, er det et problem å legge inn personopplysninger. På den måten var det enklere da det var papirarkiver. Dataalderen har fått noen konsekvenser.

Vurdering av styringsdialogen

På spørsmål om Fosli anser at styringen av PST er tilstrekkelig og god, svarer Fosli ja når det gjelder strukturen, men at JD nok kunne vært en bedre dialogpartner for PST dersom de hadde hatt mer ressurser. Han understreker likevel at dette har aldri vært systemets intensjon (MRS i staten), og gjelder tilsvarende for departementets styring av POD. Som forbedringspunkter trekker Fosli likevel frem mer ressurser til etatsstyring og til tilsynsfunksjonen. Når det gjelder tilsyn peker Fosli på at dette ikke bare gjelder legale tilsyn, men også tilsyn med hvordan hele enheten opererer, administrativt tilsyn.

PSTs ressurssituasjon

Kommisjonen nevner et etatsmøte i 2011 der styringsdialogen var tema og JD etterlyste en videreutvikling av styringsdialogen og innretning av årsrapporten. Fosli viser til at dette særlig var knyttet til budsjett, der det fra departementets side var behov for å få mer kunnskap om PSTs disponeringer, konsekvensene av foreslåtte tiltak, og eventuelt av ikke å få bevilgninger til disse. PST har over mange år vært en budsjettvinner i RNB, men departementet finner det er vanskelig å få et tilfredsstillende innsyn i ressursbruk, herunder omdisponering av midler, og ressurssituasjonen i forhold til effekter av tjenesten.

Situasjonen som har oppstått har sammenheng med at PST har hatt en galopperende utvikling i utgiftene til livvakt. Fosli viser til diskusjoner i departementet om livvaktjenesten alternativt burde fakturere de enkelte departementer når de benytter livvaktjenesten i forbindelse med reiser. Et annet spørsmål som diskuteres i departementet er om livvaktjenesten burde samles på et sted for å få mer ut av ressursene.

Kommisjonen spurte om det på noe tidspunkt hadde vært initiativer for utveksling av kompetanse mellom PST og departementet. Fosli sa at hospiteringsordning var noe de hadde diskutert, men ikke iverksatt. Han tilføyde at enkelte fra PST har vært innom departementet, og dette har vært nyttig.

JD som bestiller av PSTs tjenester

Kommisjonen ba om Foslis syn på JDs arbeid opp mot PST når det gjaldt strategiske trusselvurderinger. Fosli viser til at PST nok mener at JD burde vært bedre bestillere, og ligget i forkant når det gjelder trender og hendelser, men viser til at dette henger sammen med departementets tidligere omtalte ressursituasjonen. Fosli trekker frem som et eksempel et initiativ som illustrerer JD i premissgiverrollen ved at de har bestilt en rapport som skal se høyreekstremisme og islamistisk ekstremisme mer i sammenheng. Tradisjonelt har PST operert med et klart skille mellom disse formene for ekstremisme. Ideelt sett mener Fosli at departementet burde tatt en sterkere rolle som premissgiver fordi dette henger tett sammen med forvaltningsstrukturens evne til å håndtere trusler, og at det er viktig å se de offentlige interessene i forhold til nye utviklingstrekk.

JD som koordinerende beredskapsdepartement

Kommisjonen viser til at JD kommer inn langs mange spor i beredskapsarbeidet, (herunder DSB, NSM, politiet, PST), og ønsker å få Foslis refleksjoner rundt JDs samordningsrolle innen beredskap og samfunnssikkerhet.

Fosli fortalte at man tidligere hadde halvårlige møter i «firerbanden»: sjefene for PST, POD, DSB, NSM: Møtene ble ledet av statsråden og hadde fokus på dialog og samordning. Gruppen løftet frem spesifikke tema som de fant det hensiktsmessig å diskutere med statsråden, og søkte å finne frem til omforente oppfølgingspunkter. I tillegg har tjenestene selv egne koordineringsutvalg, samt KRU, der hensikten er å bli bedre på struktur. Sist ut av denne type initiativer er en koordineringsgruppe på embetsnivå mellom JD og FD som skal sikre fremdrift på de ulike oppfølgingspunktene etter 22.7.

Kommisjonen spurte Fosli om det stemmer at det har vært slik at JD ofte møter med assisterende departementsråd i slike samordningsfora, mens andre departementer møter på ekspedisjonssjefnivå, og ønsket en kommentar til hvordan det fungerer. Fosli sier at dette alternerer mer enn før, ekspedisjonssjefer er oftere inne, noe han anser å være bedre for informasjonsflyten. Han poengterer viktigheten av at informasjon som fremkommer i slike møter siler ned i organisasjonen, og de enkelte avdelinger.

Kommisjonen viste til sitt besøk i Storbritannia der det har vært utarbeidet en felles strategi for terrorbekjempelse, og spurte Fosli om han anså at dette kunne være aktuelt i Norge. Fosli viste til at man i Stortinget har besluttet å beholde mye av det eksisterende planverket, men ønsker å få på plass en overordnet strategi på toppen, som synligjør ansvarslinjer og hvordan planene samvirker. Dette arbeidet vil, i følge Fosli, starte i løpet av året. Fosli tilføyde at Storbritannia har et mye større apparat og ressurser på dette området enn Norge har, samt et annet trusselbilde.

JDs syn på hvordan PST fyller sin rolle

Kommisjonen ønsket at Fosli skulle si litt om PST og hvordan han oppfatter at de fyller sin rolle. Fosli innledet med å si at PST stort sett gjør en god jobb. Han oppfatter at medarbeiderne der er engasjerte, dedikerte og ofte brenner for de sakene de jobber for.

Ut fra sitt «ringere kunnskapsnivå» synes Fosli at de kan virke lite endringsvillige på noen områder. Som eksempel viser han til trusselbildet knyttet til , hvorvidt virksomheten kan drives åpent eller ikke. . JD synes det er vanskelig å vurdere hvem som har rett. Foslis refleksjon rundt dette er enten at PST er gammeldagse, eller at de har et kommunikasjonsproblem i forhold til å formidle trusselbildet.

Fosli mener at det største forbedringspotensialet i PST er hvordan de driver etterretning knyttet til åpne kilder, eksempelvis overvåking av informasjon på internett. Han viser til at JD har bevilget midler til dette, og oppfatter at PST har åpnet seg opp og rekruttert mye bredere enn før. Fosli viser også til en planlagt ekstern gjennomgang, som skal se på PSTs ressursituasjon og kompetanse i forhold til trusselsituasjonen, og sammenlikne PST med gjennom en femårsperiode.

Kommisjonen spurte hvilke forventninger JD har når det gjelder PSTs evne til å se nye trender. Til dette svarte Fosli at de hadde store forventninger. Han utdypet dette med at PST har et stort nettverk med andre tjenester, og burde kunne tilføre mye på dette området. Hittil har ikke JD oppfattet PST som spesielt proaktive, snarere at de svarer på nye utfordringer med å be departementet om mer penger. Fosli anser at de i større grad burde kunne snudd på flisa, og foreslått hvordan de selv kunne snu på sin oppgaveutførelse for å fange opp, for eksempel potensielle soloterrorister. Han tilføyer at i forhold til «ensomme ulver» er metodebruk på IKT interessant, ettersom tradisjonell spaning eller ordinær kommunikasjonskontroll ikke er så relevant da disse personene sjelden beveger seg ute, eller kommuniserer direkte med andre.

Sikring av regjeringskvartalet, herunder sikring av Grubbegata

Fosli sier han ikke er spesielt godt kjent med sikkerhet i regjeringskvartalet, ettersom ansvaret dels ligger i FAD og dels har vært håndtert av andre avdelinger i JD. Kommisjonen ønsket Foslis kommentar til hvilket ansvar JD har for objektsikring av høyblokka. Fosli svarer at objekteiers ansvar i utgangspunktet handler om den indre sikkerheten, mens politiet ivaretar den ytre sikkerheten. I og med at Statsbygg er byggherre anser Fosli at ansvaret for sikkerheten i høyblokka ligger hos FAD, men han bekrefter at han har kjennskap til prosjektet om sikring av høyblokka.

Kommisjonen viser til PODs rapport om sikkerheten i regjeringskvartalet fra 2004, som ble gjennomgått på nytt av POD i 2009. Kommisjonen viste til informasjon om at Fosli sendte rapporten over til SMK, og til påtegninger fra JDs ledelse på oversendelsesnotatet.

Kommisjonen spør: hva gjorde JD med den bekymringen som fremkom fra PODs side? Fosli viser til påtegningen om at dette skulle følges opp med et møte på SMK der departementsråd eller assisterende departementsråd skulle møte.

Henriksen (SMK) ringte Fosli 28. mai for å formilde at vedlegget, som var gradert strengt hemmelig, ikke ville bli tilgjengeliggjort for avdelingen, kun for assisterende departementsråd. Dette mente Fosli var uheldig, gitt at hans avdeling skulle behandle saken videre.

Knut Fosli 230312

KF
H

Foslis skrev i sin påtegning at han avventet tilbakemelding fra dette møtet ifht videre oppfølging og distribuering av rapporten. Politiavdelingen og Fosli fikk aldri denne tilbakemeldingen. I følge Fosli var det fordi den feilaktig ble sendt til arkivet. Ansvarlig saksbehandler sluttet i mellomtiden, og Fosli selv sier han glemte saken. Konsekvensen var at ingen etterspurte saken, som derfor ikke fikk noen videre oppfølging i JD, *men presiserer at saken/dokumentet var kjent i FAD. Det var en purring på oppfølging opp mot FAD, som ikke ble foretatt.*

Møtet på SMK fant sted 25. juni. Påtegningen datert 29. juni, som ble funnet i ettertid, inneholdt ikke noe om innholdet, men en instruks til Politiavdelingen om å følge opp, blant annet gjennom å beramme et møte med FAD i løpet av august om gjennomgang av tiltak som FAD hadde ansvar, og som ikke var ukvittert. I ettertid ser Fosli at han burde etterspurt dette ettersom han ba om å få en orientering etter møtet, men det gikk altså i glemmeboka.

På spørsmål fra kommisjonen om denne saken representerer normal saksgang, svarer Fosli at for «rødsaker»/ graderte saker har man et «steinalder regime». Han utdyper dette med at slike saker behandles manuelt, utenfor det elektroniske systemet, og derav vil man ikke ha noen «huskeliste».

Kommisjonen viser til Foslis ansvar for våpenloven, og spurte om dette inkluderer implementering av våpenkontroll. Fosli svarte at dette ansvaret ligger hos politiet, mens departementet skal vurdere om regelverket er adekvat. I den forbindelse viste han til våpenlovutvalget, som avga sin innstilling rundt juletider. Viktige momenter i innstillingen er at Stortinget i større grad skulle ta ansvaret for det omfanget av våpen man har i Norge, og at man i større grad skal snevre inn antall våpen i samfunnet samtidig som man skal ivareta den store jegertradisjonen i Norge.

Avslutning

Kommisjonen spurte om Fosli mente det var andre forhold, utover det han hadde vært inne på, som kommisjonen burde være opptatt av. Fosli svarte at samfunnet bør prioritere en god beredskapskapasitet og at hensiktsmessige strukturer for dette har stor betydning. På dette området mener han JD har et ansvar, og nevner som eksempel at det vil være naturlig å etablere en vaktordning for embetsverket dersom man har en forventning om at de skal tre inn ved kriser.

Samtidig mener Fosli man skal være veldig varsom med å pålegge politiet en responstid uten at de får tilstrekkelige ressurser til å ivareta øvrige oppgaver. Han sier videre at man skal være varsom med å tenke at Norge skal være rustet for en hendelse som 22. juli til et hvert tidspunkt og på ethvert sted i landet. Vi er et langstrakt land, og nettopp derfor er det viktig å bruke samfunnets ressurser optimalt. Her trekker han frem samarbeidet mellom forsvaret og politiet som et viktig moment, herunder samhandling på innkjøp, struktur og planlegging.

I forhold til PST sier Fosli at enkelte lokale ledd er for lavt bemannet

. Fosli mener at man i større grad enn i dag bør tenke samarbeid mellom lokale enheter på
Knut Fosli 230312

tvers av politimesterne, og kanskje også bør løse opp på noen av ansvarslinjene for å skaffe større tyngde i enhetene.

Avslutning

På spørsmål fra kommisjonen om Foslis opplevelse av opplegget for intervjuet og selve intervjusituasjonen, svarte han at det hadde vært greit. Til slutt understreket han overfor kommisjonen at JD, i forhold til 22. juli, både er offer og ansvarlig myndighet, og at dette føles ganske tyngende i mange situasjoner.

Intervjuet ble avsluttet ca kl. 1300

Foslis presiseringer i forbindelse med gjennomlesning av referatet er merket i kursiv.

Gjennomlest og akseptert som et dekkende referat,

Sign intervjuobjekt

Sign referent